

Kommunale målsetninger for hjortevalt 2022-2026

Tydal kommune

Innhold

Definisjoner:	2
Kommunale målsetninger for hjortevilt i Tydal kommune	2
Overordnede kommunale målsetninger	3
Viltsykdommer	3
CWD – Chronic Wasting Disease – Skrantesyke	3
Forvaltningsmål for elg.....	4
Bestandsutvikling siste 6 år:	4
Slaktevekter:.....	6
Slaktevekter voksendyr:	7
Alderssammensetning blant skutte dyr:.....	8
Produksjon:.....	9
Utfordringer:	10
Målsetninger opplistet:	10
Bestandsplanbasert forvaltning	11
Nedklassifisering av dyr	11
Vesentlige avvik.....	12
Vald utenfor bestandsplanområde.....	12
Registreringsrutiner.....	13
Forvaltningsmål hjort	13
Målsetninger:	14
Registreringsrutiner.....	15
Forvaltningsmål rådyr.....	16
Fellesregler:	17
Kontrollrutiner.....	17

Definisjoner:

Jaktrettshaver: Retten til å jakte på egen eiendom tilhører grunneier hvis ikke annet er bestemt, jf. viltloven § 27.

Minsteareal: Begrepet har to rettsvirkninger:

- 1) Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på.
- 2) Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald. Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr

Tellende areal: Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For rådyr, elg og hjort skal hovedsakelig arealer av produktiv og uproduktiv skog og arealer av myr under skogrensa regnes med.

Vald: Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelse fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultater til det offentlige.

Jaktfelt: Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er den geografiske enheten som rapportering av sett elg/sett hjort gjelder for.

Bestandsplanområde: to eller flere vald som samarbeider om å utarbeide en bestandsplan for arten.

Bestandsplan: En flerårig, maksimalt femårig, plan som beskriver den årlige avskytingen av en hjorteviltart fordelt på kjønn og alder.

Sett elg og sett hjort: jegernes observasjoner av bestemte viltarter i sitt jaktfelt, registrert etter fastsatt instruks og registreres i en database for statistikk.

Kommunale målsetninger for hjortevilt i Tydal kommune

Forskrift om forvaltning av hjortevilt §3: *«Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e). Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.»*

Kommunens rolle i hjorteviltforvaltningen er å sette de overordnede målsetningene for utviklingen av hjorteviltbestandene. Disse skal ivareta alle interessenter som påvirkes av hjorteviltet. Kommunen skal vedta minsteareal, godkjenne vald og bestandsplanområder, tildele fellingskvoter og eventuelt behandle søknader om skadefelling.

Grunneieren har enerett til jaktutøvelsen på sine eiendommer. Derfor er det grunneierne som styrer den praktiske delen av hjorteviltforvaltningen. Grunneierne samarbeider om hjorteviltforvaltningen gjennom vald, bestandsplanområder og jaktfelt. Grunneierne utarbeider bestandsplaner som er i tråd med kommunale målsetninger. Grunneiere/grunneierlag som ikke er store nok selv, og heller ikke med i et slikt samarbeid vil få tildelt årlig kvote fra kommunen.

Overordnede kommunale målsetninger

Tydal kommune skal ha en hjorteviltforvaltning som skal ivareta bestandens leveområder og produktivitet. Kommunen skal ha sunne bestander av elg, hjort og rådyr som er de tre artene kommunen har åpnet for jakt på. Hjorteviltbestandene skal produsere et høstbart overskudd som skal muliggjøre jakt. Dette skal gjøres uten å forårsake uakseptable skader for andre samfunnsinteresser gjennom eksempelvis beiteskader eller uakseptabelt mange påkjørsler i trafikken.

Hjorteviltforvaltningen i Tydal kommune skal foregå etter enhver tid gjeldende regelverk. Vilt skal ikke utsettes for unødig lidelse, hverken som følge av forvaltningen eller som følge av den direkte jaktutøvelsen.

Tydal kommune skal delta aktivt i samarbeidsprosjekt om forvaltning av hjortevilt som går på tvers av kommunegrensene. Kommunen skal også delta i forskningsprosjekt som omhandler våre områder. Dette for å øke kunnskapen rundt viltbestandene vi har i kommunen. For å finansiere tiltak til hjorteviltforvaltningen er inntektene fra fellingsavgiftene viktig. Kommunen har vedtatt å legge seg på miljødirektoratets maksimalsatser for fellingsavgifter på elg og hjort. Dette videreføres for å kunne finansiere noe av kartleggingene og overvåkingen som må ligge til grunn for en fornuftig viltforvaltning.

Vilt sykdommer

Viltbestandene i Norge er sunne og lite utsatt for sykdommer. Viltkjøtt er derfor sett på som noe av de sunnere alternativene å konsumere. De få sykdommene som kan være dødelige for hjortevilt kan i all hovedsak ikke smitte til mennesker. En viktig målsetning er at hjorteviltbestandene også i fremtiden skal ha god kvalitet. En sykdom som kan ødelegge viltets rykte er Chronic Wasting Disease (CWD). Denne ble påvist på ei elgku i Selbu for noen år tilbake. Dette er det første tilfellet av denne sykdommen på elg i hele Europa. Mer om CWD under.

I tillegg til sykdommer er det et økende trykk fra snyltere på hjorteviltet vårt. Elgens svelgbrems var ikke påvist i Norge for bare noen år tilbake, men er nå å finne i store deler av landet. Hjortelusflua sprer seg lenger og lenger nordover for hvert år, og flåtten kommer innover landet. Disse plageånderne kan påvirke kondisjonen til hjortevilt. Spesielt hjortelusflue og svelgbrems er store plageånder for viltet, mens flåtten nok er en større bekymring for oss tobeinte. Snyltere sprer seg lettere i tette bestand, men bestandene i Tydal er for små til at dette kan hensyntas per i dag.

CWD – Chronic Wasting Disease – Skrantesjuke

CWD er en prionsykdom som kan ramme hjortedyr. Den ble påvist i Norge i 2016, først på en villrein i Nordfjella og senere påvist på to elger i Selbu. Sykdomstegnene er blant annet avmagring og unormal oppførsel. Det ble etter hvert avdekket at det var snakk om to forskjellige typer skrantesjuke i Norge. En smittsom type på villrein i Nordfjella, og en annen såkalt atypisk skrantesjuke som er påvist på bla. de to elgene i Selbu. Det er usikkert om den atypiske skrantesjuken er smittsom eller om den oppstår spontant hos enkeltindivid uten å smitte videre. Fra et dyr blir smittet til symptomene blir tydelige går det lang tid. Ofte er det snakk om flere år. Det er derfor stor usikkerhet rundt spredningen av sykdommen.

Skrantesjuka kan føre til enorme skader dersom sjukdommen får spre seg. Hvis sjukdommen får fotfeste vil det endre jakt slik vi kjenner det i dag. Den vil også forringe kvalitetsstempelen viltkjøtt har i dag.

Det er derfor iverksatt et omfattende kartleggingsprogram for å kartlegge utbredelsen av skrantesjuka. Siden Tydal er nabokommune til Selbu så er kommunen med i det nasjonale kartleggingsprogrammet for skrantesjuka. Dette medfører at kommunen må sende inn prøver fra alle voksne dyr av hjort og elg felt under ordinær jakt, og alle voksne individ av både elg, hjort og rådyr av fallvilt. Dette programmet vil holde på i flere år fremover, og Tydal kommune skal bidra med å samle inn data for å gi et best mulig datagrunnlag for kartleggingsprogrammet.

Forvaltningsmål for elg

Tydal har en sunn elgbestand i dag. De kommunale målsetningene skal sørge for at den holder seg sunn også frem i tid. Dette må gjøres gjennom en bærekraftig forvaltning. Elgbestanden har en stor verdi både rekreasjonsmessig og økonomisk. Tydal skal opprettholde en robust og produktiv elgbestand til glede for jaktrettshavere, jegere, friluftinteresserte og andre. Kommunen skal arbeide for å styrke kunnskapsgrunnlaget rundt elgforvaltningen, og forvaltningen skal basere seg på oppdatert kunnskap om bestand og bestandsutviklingen. Selv om større rovdyr som for eksempel bjørn kan ta elg fra tid til annen har ikke elgen noe naturlig predasjonstrykk i Tydal i dag. Jakt er derfor det viktigste «verktøyet» for praktisk forvaltning, og står for nesten all avgang i elgbestanden mellom år.

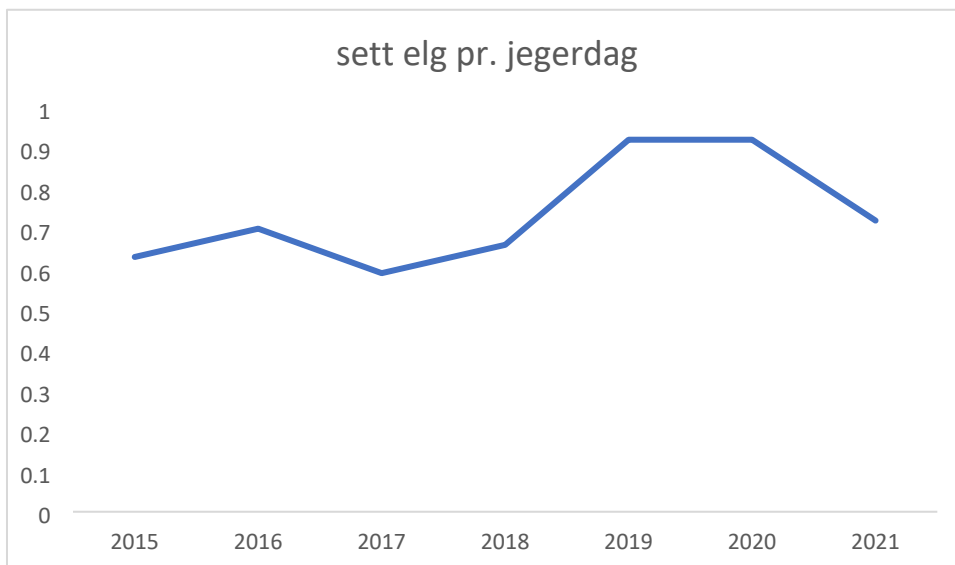
Elg og trafikk

I Tydal er det relativt få elgpåkjørsler i året. Nesten uten unntak skjer elgpåkjørsler på FV705. Det er gjennomført siktutbedrende tiltak langs deler av veistrekningen mellom Ås og Aune samt deler av Græsli. Det er viktig at dette vedlikeholdes. Nytt oppslag av løvtrearter på disse strekningene gir et godt elgbeite, og det avbøtende tiltaket vil da virke mot sin hensikt og elgen vil beite i veikanten. Det skal jobbes aktivt for at antall elgpåkjørsler ikke skal øke.

Bestandsutvikling siste 6 år:

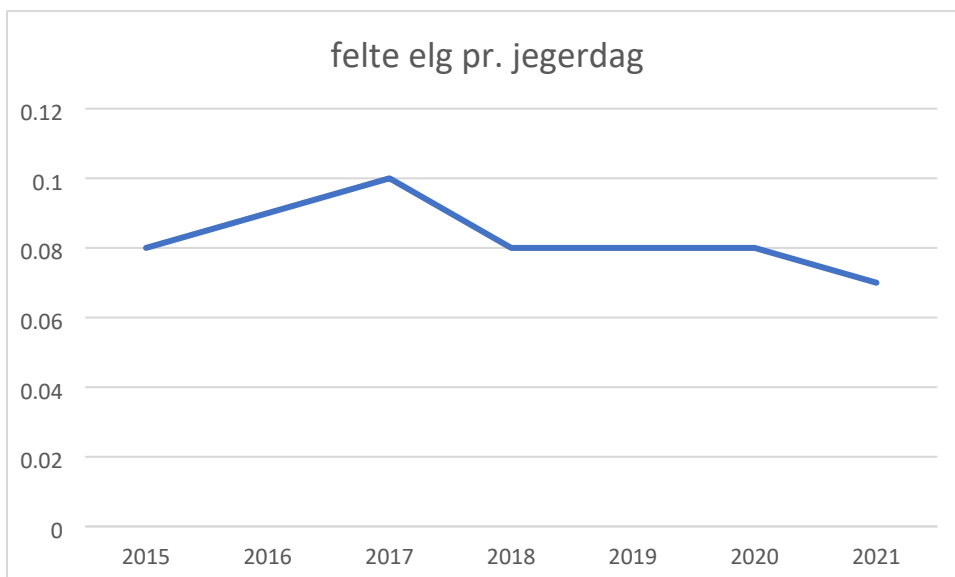
Under jakt på elg er jegerne og jaktlagene forpliktet til å rapportere data om observasjoner i såkalt «sett-elg» skjema. Dette er noe av den viktigste statistikken kommunen har til å registrere mellomårsvariasjoner i elgbestanden. Den gir også annen interessant informasjon om kjønnsfordeling og fruktbarhet i bestanden. Antall sette elger pr. jegerdag er normalt den beste indikatoren for å vise mellomårsvariasjon i bestandsstørrelse. Det kom nye føringer for hvordan sett elg skal registreres i 2018. Dette påvirker «sett elg pr jegerdag»- statistikken. Noen jaktlag endret registreringsmetode allerede i 2018, mens andre har hatt en mer glidende overgang. Det er derfor noe usikkerhet med statistikken fra 2018 til det nye systemet er godt innprentet.

Sett elg pr. jegerdag:

Figur 1: Etter figuren kan det se ut til at elgbestanden har økt de siste årene, men den har vært lik 2019 og 2020 (0,92). Lavest var den i 2017 (0,59). Ny registreringsmetode fra og med 2018 skal medføre en høyere verdi i statistikken, men det er først i 2019 denne økningen ser ut til å inntreffe. Årsak til det er usikker.

I en overgang der usikkerheten med sett elg pr jegerdag er stor, er det anbefalt å benytte «skutt elg pr. jegerdøgn» for å se mellomårsvariasjon. Dette er en grovere statistikk der små endringer ikke blir synlig. Det er derfor vanskeligere å si noe om bestandsutvikling med denne statistikken, annet enn at elgbestanden ser ut til å ha vært relativt stabil.

Figur 2: Felte elg pr. jegerdag. Lavest verdi i 2021 (0,07), høyest verdi har vi i 2017 (0,1). Sammenlignet med sett elg pr. jegerdag så sammenfaller ikke statistikken nevneverdig.

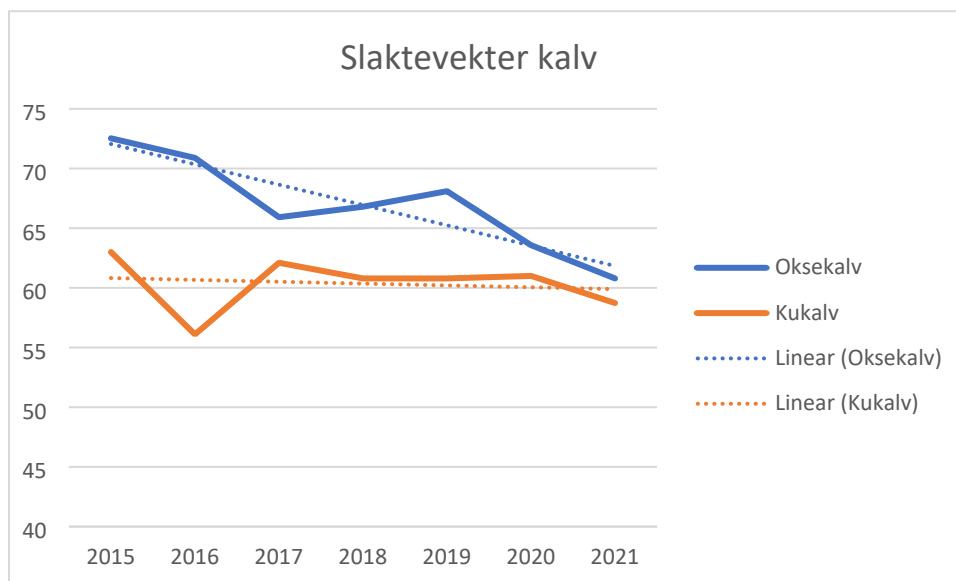
Målsetningen til de fleste bestandsplanområdene i kommunen har vært at elgbestanden skulle stabiliseres, og noen har ønsket en svak reduksjon. Det kan se ut til at de har lyktes med å holde bestanden stabilt.

Slaktevekter:

Slaktevektene gir mye informasjon om tilstanden til elgbestanden. Stabilt gode slaktevekter tyder på at det er en bestand med gode livsvilkår og som klarer å opprettholde en god kondisjon over tid. Reduksjon i slaktevekter betyr derimot at noe ikke er optimalt. Hvis man opplever stor nedgang i slaktevekter over tid er det et tegn på at man må sette inn tiltak raskt. Det kan være flere grunner til vektreduksjon. For eksempel kan det være lav alder på produksjonsdyr i bestanden eller dårligere tilgang på beite. Det første kan løses å øke alder på voksenbestanden. Dette kan gjøres med å legge store deler av uttaket på kalv/ungdyr, og at man lar voksendyra bli eldre og mer produktive.

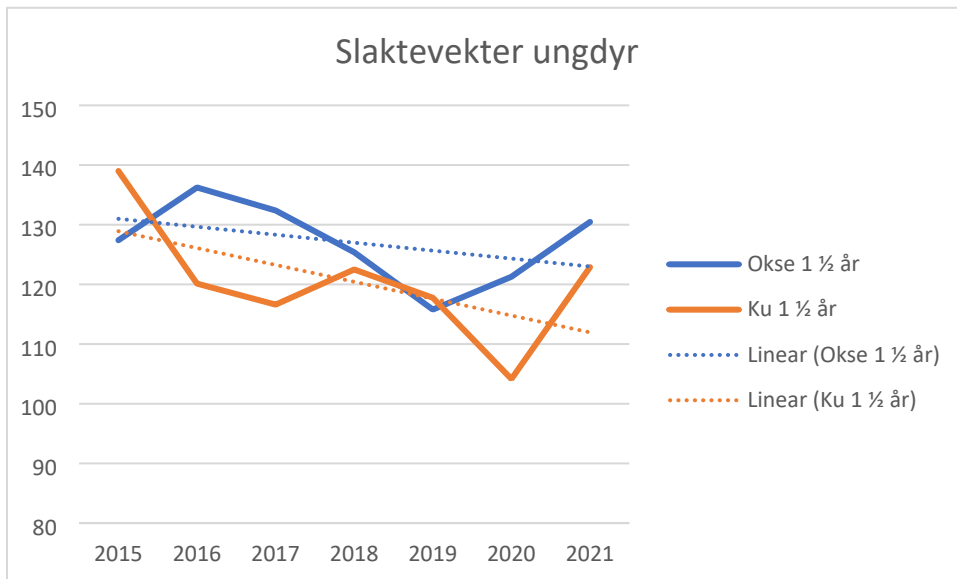
Vinterbeite er som regel en minimumsfaktor i våre deler av landet. Vinterbestanden i Tydal holder somregel til nede i dalen fra Løvøya til Hilmo. En del elg trekker også ut av kommunen for overvintring. Det er derfor et mer komprimert område som benyttes av elgen om vinteren, og beitetrykket på beiteplanter som rogn, osp, selje (ROS) og furu er høyt. Eneste måten å bedre vinterbeitetilgangen på er å redusere elgbestanden tilstrekkelig i noen år slik at beiteplantene får tid til å rehabilitere seg. Suppleringsforing med for eksempel silo er en mulighet, men dette er ressurskrevende. Etter at CWD ble påvist i landet er det også innført begrensninger for foring av hjortevilt. Dette er i dag søknadspliktig.

Slaktevekter kalv

Figur 3: Viser gjennomsnittlige slaktevekter for kalv i perioden fra 2015 til 2021. Oksekalvene har en klar tendens til reduksjon i slaktevekt, mens kukalvvektene ser mer stabile ut. Tallmaterialet for kalv er lavt, og det er derfor knyttet usikkerhet til tallene. Reduksjon siste år kan være en følge av økt fokus på å ta ut små kalver.

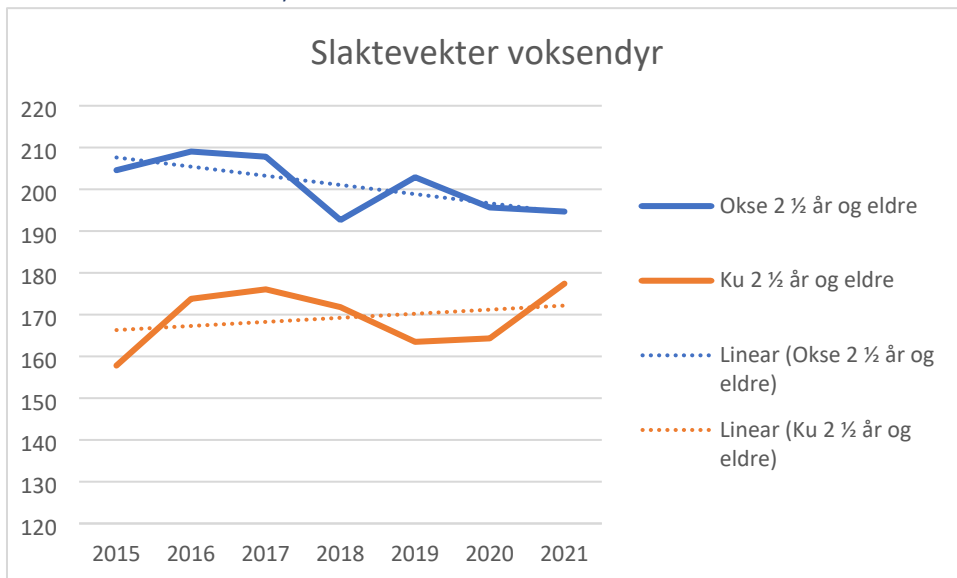
Slaktevekter ungdyr

Figur 4: Gjennomsnittlige slaktevekter for ungdyr. Her har det vært en tydelig reduksjon frem til 2020. Bedring begge kjønn i 2021.

I NINAs rapport utarbeidet for hjorteviltregion 4 i Trøndelag i 2019 kom det tydelig frem at Tydal kommune som del av regionen bør redusere elgbestanden. Synkende slaktevekter var en av grunnene til at de konkluderte med at bestanden var for høy. Foruten en oppgang på ungdyrvekter og voksen ku i 2021 har denne nedgangen fortsatt siden den gang.

Slaktevekter voksendyr:

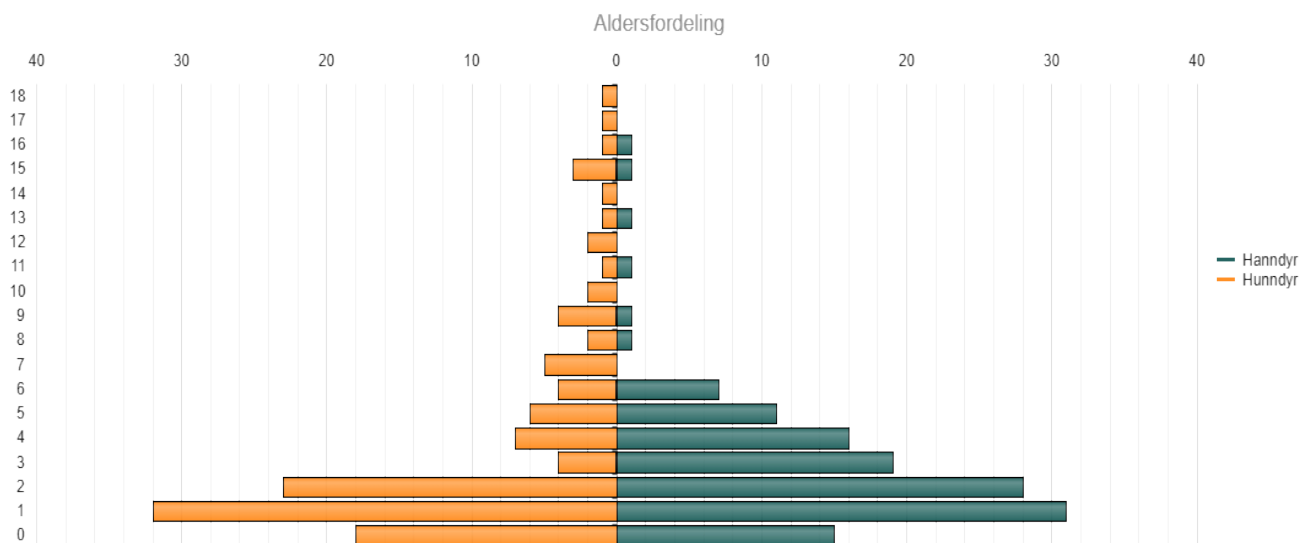
Figur 5: Her ser slaktevektene ut til å være mer stabile. Her er det knyttet stor usikkerhet til tallene da det er et lite tallgrunnlag, og enkeltdyr kan påvirke statistikken i stor grad.

Foruten fjoråret ser det ut til at elgen i Tydal blir mindre. Årsaken til dette er usikkert, men kan skyldes en for stor elgbestand i forhold til elgbeite. Forhåpentligvis er fjorårets reduksjon i kalvevekter et resultat av økt fokus på å ta ut små kalver, men det er usikkert. Det bør uansett gjennomføres beitetakster innen kort tid for å få kunnskap om vinterbeite. Lavere vekter slår også ut i produksjonsevnen til bestanden. Ei kvige/ungku vil normalt ikke bli brunstig før den når en slaktevekt

på over 140kg. Det er derfor få kviger som blir brunstig i Tydal. Det vil i verste fall gå flere år før hodyr begynner å produsere kalver. Dette medfører at flere uproduktive dyr beiter på vinterbeite, og forringer fortilgangen for produksjonsdyra. Den negative tendensen i slaktevekter bør stoppes, og helst snus i løpet av den neste bestandsplanperioden. Økt uttak av kalv og uproduktive dyr bør prioriteres.

Alderssammensetning blant skutte dyr:

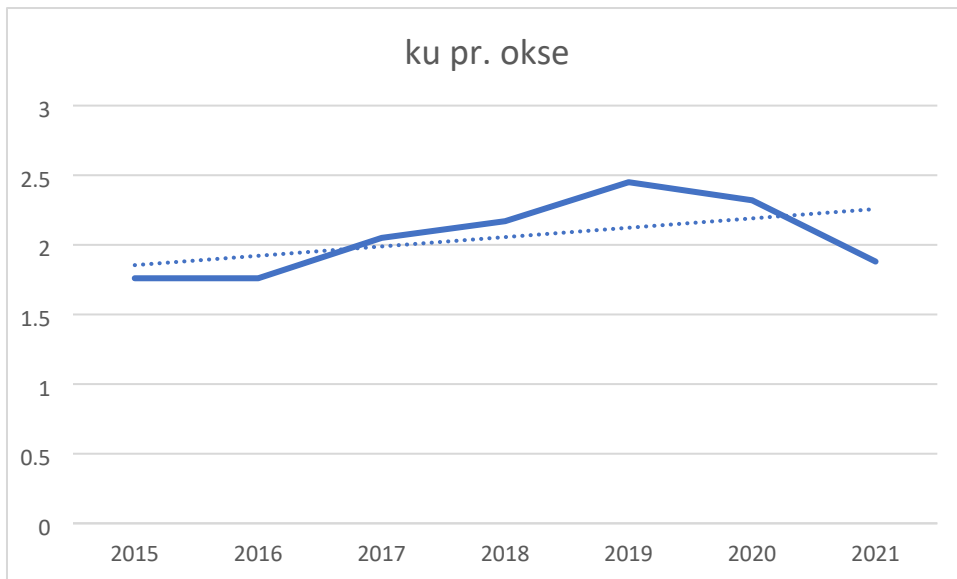
Oversikt over alderssammensetningen viser at det skytes flest dyr i de yngre aldersklassene. Dette er naturlig da bestandsplanene i Tydal legger til grunn ca. 60% uttak av ungdyr/kalv. I de eldre aldersklassene skytes det veldig få okser. Det er mer spredning på alderen på kyr. Det kan tyde på at handyr i bestanden er yngre enn hundyra. En slik fordeling er godt kjent i elgforvaltningen, og ofte et resultat av at man ønsker å skyte trofeokser. Dette medfører et for høyt jakttrykk på de eldre oksene som gjør at det blir igjen få godt voksne individ i bestanden.

Figur 6: Alderssammensetning blant skutte elger 2016-2020 i Tydal kommune.

Okser er viktig i elgbestanden siden de stimulerer elgkyr til brunst. Større andel store okser medfører at hundyr stimuleres til en tidligere brunst. Det er også vist at elgkyr kan la være å la seg pare ved første brunst på høsten dersom det ikke finnes tilstrekkelig med voksne handyr i bestanden. Senere bedekking medfører senere fødsel på våren, og en kortere vekstsesong for kalvene. Dette gjør at elgkalvene blir mindre før vinteren og vinterstangnasjon i vekst. Dette vil så gi mindre ungdyr året etter og en høyere brunstalders og en mindre produktiv bestand. Oksenes rolle i en elgbestand kan blant er underkommunisert. For det andre er store handyr en opplevelse å se i seg selv, og vil bidra positivt til rekreasjonsverdien ved å sitte på elgpøst. Friluftinteresserte setter somregel også stor pris på å møte store staselige elgokser.

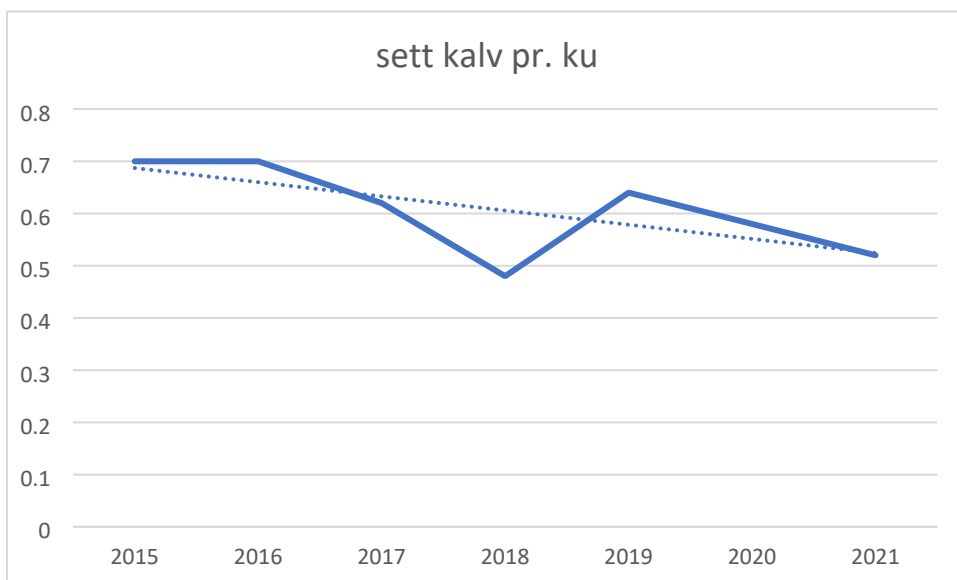
Tydal har hatt en økning i antall kyr observert i forhold til antall okser. De høyeste verdiene ser vi de siste årene. Kjønnbalansen bør utjevnes de kommende årene og holdes under 2.

Figur 7: Antall sette kyr pr. okse i Tydal kommune. Lavest verdi i 2015 og 2016 (1,76), høyest i 2019 (2,45).

Produksjon:

For å muliggjøre et høyt jaktutbytte er det nødvendig med en bestand som produserer et høstbart overskudd. Bestandsstørrelsen er avhengig av kalveproduksjon, dødelighet, innvandring og utvandring. Naturlig dødelighet til elg er lav, og inn/utvandring er i stor grad representert ved sesongvariasjoner som for eksempel vintertrekk ut av sommerområdene. Det høstbare overskuddet i Tydal styres i stor grad av kalveproduksjon.

Figur 7: Sett kalv pr. ku. Antall kalver observert dividert på antall kyr. Høyeste verdi 2015 og 2016 (0,7) og lavest i 2018 (0,48). Trenden viser en nedgang.

I tillegg til en nedgang i antall sette kalver pr ku så er det tilsvarende en nedgang i antall kalver sett pr. kalvførende ku. Det vil si at det blir observert færre elgkyr som bærer frem mer enn en kalv (tvillingrate). Dette underbygger at kommunen har en stadig mindre produktiv

elgbestand, og at det bør settes inn tiltak for å øke produksjonsevnen og kondisjonen til bestanden.

Utfordringer:

For å lykkes med en bærekraftig elgforvaltning må datagrunnlaget fornyes jevnlig. Det må blant annet gjennomføres elgbeitetakseringer i furuforyngelser jevnlig. Data samlet inn av jegerne er veldig viktig. For å sikre god kvalitet på data som kommer inn må prosedyrer for registrering repeteres jevnlig. Tiltak må settes inn tidlig nok dersom man oppdager store avvik fra målsetningene.

En utfordring vi står ovenfor er synkende produksjon i bestanden. Dette sett sammen med synkende slaktevekter gjør at man må følge nøye med i årene som kommer. En viktig oppgave blir å snu, eller i det minste stabilisere denne utviklingen. Hovedtyngden i avskytingen bør så langt det lar seg gjøre rettes mot små dyr i alle kategorier.

Kommunen bør vurdere å redusere elgbestanden i den kommende bestandsplanperioden. Bestandsreduksjon kan gjøres på flere måter. Det ene er å skyte mange produktive dyr og da spesielt elgkyr. Slikt uttak medfører en rask nedgang i bestanden, men det er somregel vanskelig å kontrollere denne typen avskyting. I Tydal har vi litt bedre tid, og kan redusere bestanden over noen år. Da er det mulig å gjøre dette kontrollert med et hardt uttak av unge dyr samt å øke uttaket av voksendyr noe. På den måten er det færre dyr som vokser seg opp i den produktive delen av bestanden. Den produktive delen vil også reduseres noe og vi får en mer kontrollert bestandsreduksjon.

Målsetninger opplistet:

Hva	Snitt 2016-2020	Ønsket snitt ila. 4 år	Tiltak
Stabilisere slaktevekter okse 1,5år	126,5	135	Redusere bestanden. Satse på kvalitetsdyr. Øke avskytingen av små kalv
Stabilisere slaktevekter ku 1,5år	120,5	125	Redusere bestanden. Satse på kvalitetsdyr. Øke avskytingen av små kalv
Felt elg pr. jegerdag	0,086	0,9	Øke uttaket
Sett elg pr jegerdag	Usikker	0,8	Redusere bestanden noe
Sett ku pr. okse	2,15	<2,0	Øke andel hundyr i avskytingen
Prosent ku med kalv av alle kyr	52,018	>50%	Øke alderen på kyr i bestanden. Ta ut små dyr
Antall trafikkdrepte elg skal ikke øke			Siktforbedrende tiltak. Vedlikehold av gjennomførte tilta.

I jakta i 2021 ble det skutt vesentlig færre elger i Tydal. Avskytingen har vært jevn på mellom 100 og 115 dyr siden 2015. I fjor ble det plutselig bare skutt 87 dyr. Fellingsprosenten sank fra over 90 % i 2020 til 70 % i 2021. Noe av grunnen til reduksjonen kjenner vi, men ikke hele. Det har vært en målsetning om reduksjon av bestand, og Selbu har jaktet hardt side de fikk påvist CWD. Det er muligens det som begynner å få innvirkning på jakta i Tydal også. Jakta i 2022 vil vise om dette vil fortsette eller om det bare var en tilfeldig nedgang i 2021.

Bestandsplanbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområdet og planen:

Elgforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på to til fem år, hvor treårige planer er å foretrekke.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a. En vurdering av hvordan elgstammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b. En vurdering av hvordan elgstammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c. En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at elgstammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d. En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde elgstammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e. En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f. Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende tre dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - 1,5 år og eldre hanndyr
 - 1,5 år og eldre hodyr.

Avskytingsplanen kan dele opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Nedklassifisering av dyr

Ved oppdeling av 1,5 års dyr og eldre i flere kategorier tillates nedklassifisering med følgende kriterier:

- Ku med slaktevekt under 140 kg kan nedklassifiseres til 1 ½ åringer.
- 1 ½ åringer som veier mindre enn 100 kilo kan nedklassifiseres til kalv.
- Kalv som veier mindre enn 50 kilo kan felles uavhengig av kvoten.

➤ Alle dyr som nedklassifiseres skal registreres med rett alder i Hjorteviltregisteret.

Kalv som felles uavhengig av kvoten skal også registreres. Fellingsavgift for kalver som går under «fri tildeling» faktureres med vanlig fellingsavgift. Ungdyr som nedklassifiseres til kalv faktureres med fellingsavgift som kalv.

Vald/bestandsplanområder kan ha sine egne interne nedklassifiseringsrutiner innenfor overnevnte kriterier.

VIKTIG: Ved nedklassifisering av dyr skal kommunen varsles så snart som mulig, og kontrollør skal kunne kontrollere slaktet. Kontaktinformasjon sendes ut i forkant av jakta.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Overføring av kvote fra et år til et annet skal normalt ikke forekomme. Det gis en liten mulighet til å overføre ubenyttet kvote på opptil 10% av kvoten mellom år. Slik overføring styres gjennom bestandsplanområde, og ikke av det enkelte jaktfelt. Kommunen vil kun unntaksvis, og etter søknad, vurdere å kunne overføre mer enn 10% fra et år til et annet.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Skutte dyr, eller verdien av dem vil bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Kommunen legger markedsprisen til grunn når verdien skal beregnes (eks. viltmottak).

Det regnes aldri som avvik dersom det felles yngre dyr enn det planen sier. Det vil for eksempel si kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring i stedet for voksent dyr. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, vil kunne motta annen kvote det påfølgende år for å rette opp i feilskytingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert og vurdert som uegnet som mat.

Kommunen vil disponere ett visst antall fellingstillatelser som benyttes til kalver som nedklassifiseres og dermed går utenfor kvoten. Disse vil tildeles etter at slaktet er kontrollert.

Dersom bestandsplanområde ønsker egne nedklassifiseringsregler må de selv ta høyde for dette med tanke på å søke om fellingstillatelser. Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklassifiseringsregler, ved eventuelle feilfelling eller ved behov for uttak av skadegjørende elg innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Kommunen foretrekker at valdene samarbeider om å danne bestandsplanområder. Der slikt samarbeid ikke finnes tildeles kvoter etter §18 i forskrift om forvaltning av hjortevilt. Det benyttes tre kategorier dyr: kalv, hanndyr 1,5 år og eldre og hundyr 1,5 år og eldre

Ved årlig tildelt kvote etter §18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 60 %
- Hanndyr 1,5 år og eldre: 20 % (av dette minimum 50% 1,5 åringer)
- Hodyr 1,5 år og eldre: 20 % (av dette minimum 50% 1,5 åringer)

Kalv skal utgjøre minimum 60 % av tildelt kvote, og ungdyr (1,5år) skal utgjøre minimum 50% av felt elg i de voksne aldersklassene.

Kalv under 50 kg belastes ikke kvoten, men varsles kommunen for kontrollveeing. Ungdyr under 100kg kan nedklassifiseres til kalv og voksendyr under 140kg kan nedklassifiseres til ungdyr. Alle nedklassifiseringer skal varsles kommunen, og kontroll skal foretas. Slaktet kan derfor ikke skjæres ned før kontroll er gjennomført.

Registreringsrutiner

Elglagene skal årlig, og innenfor satte frister levere data om årets jakt til kommunen. Dette gjelder både jaktstatistikk og innsamlet materiale til CWD-kartleggingsprosjektet. Dette gjelder:

Registrering	Ansvar	Frist innsending	Sendes til
Sett elg	Jaktfelt/jaktledere	10. januar	Settogskutt.no (finnes også på app)
Slaktevekter på alle skutte dyr	Jaktfelt/jaktleder	10.januar	Settogskutt.no (finnes også på app)
Kjever av alle skutte voksendyr (1,5år og eldre)	Jaktfelt/jaktleder	Leveres fortløpende til kommunen gjennom jakta og senest 10.januar	Kommunen
CWD- prøver Se egen informasjon fra NINA som sendes ut til jaktfeltene i forkant av hver jakt sesong	Jaktfelt/jaktledere	Snarest etter felling	NINA

Andre registreringer for å kartlegge elgstammens utvikling kan forekomme. Kommunen skal arbeide aktivt for:

- kontinuerlig øke kunnskap og innsikt i elgforvaltningen. Dette gjelder både bestandsdata og for grunneiere og jegere.
- Gjennomføre tiltak for å redusere antall viltpåkjørslar i trafikken.

Forvaltningsmål hjort

Hjorten har de siste årene etablert seg i kommunen. Bestanden er fremdeles liten, og mye av bestanden trekker ut av kommunen om høsten. Hjorten er en stor ressurs og er kjent for veldig godt kjøtt og spennende jakt. Hjortebrøling om høsten er en stor opplevelse i seg selv, og er

en del av brunstige bukkers kamp om kollene. Med økende bestander vil man kunne høre mer hjortebrøl i liene i Tydal.

Med nye arter i et område følger det som regel også en del motstand. Det gjelder også i Tydal. Dette går somregel på beiteskader og frykt for at den fortrenger andre arter som elg. Hjorten beiter mer gress og kan i områder med tette bestander føre til skader på innmark og reduserte grasavlinger. Hjorten kan også gjøre skader på skogen, og der elgen foretrekker furu vil hjorten heller ha gran. Barkgnag kan i enkelte granbestand gjøre store skader. Beiteskader kan forekomme, men med beskjedne bestanden vi har av hjort i Tydal vil neppe dette medføre noe omfattende problem. At hjorten fortrenger elg er ikke bevist gjennom forskning. Det finnes derimot eksempler der både hjort og elg har god kondisjon og økning i bestand i samme område.

Målsetninger:

Det kan diskuteres om Tydal kommune har en egen bestand av hjort på nåværende tidspunkt. På tross av økende antall jegerdøgn registrert på sett-hjort skjema er det ikke sett flere dyr. I 2020 var det totalt 11 observasjoner av hjort i kommunen under jakta, noe som var en halvering av året før. Av disse ble fem skutt. Etter endring i fjor er minstearealet for hjort i dag 10 000daa. Med dette minstearealet skulle det vært tildelt 54 hjort årlig i Tydal. Tidligere er det tildelt rundt 20 dyr, og kommunen har ligget på en fellingsprosent mellom 10-30% de siste 6 årene.

Jaktrykket har vært spesielt høyt på bukker. Siden 2015 har det i kategoriene ungdyr og voksendyr blitt skutt 19 bukker. Tilsvarende er det blitt skutt fire koller. Slik avskyting vil medføre en veldig skjev kjønnsbalanse.

Når det tildeles såpass romslige/urealistiske kvoter er det ingen begrensninger på hvilke dyr som kan skytes, og praktisk talt kan man skyte de hjortene som dukker opp. Forvaltningen skal jamfør «forskrift om forvaltning av hjortevilt» ivareta bestandenes leveområde, produktivitet og mangfold. Videre vises det til lokal bærekraftig forvaltning. Ved slike tildelinger ivaretas ikke denne bestemmelsen.

Siden Tydal ikke har noen bestand av hjort er det ikke være rom for at elgvaldene utarbeider bestandsplaner for hjorten. Kommunen bør stimulere til at det blir organisert ett bestandsplanområde for hjort med egen felles kvote for hele kommunen. På denne måten forvalte ressursen frem til den eventuelt vokser seg så stor at man kan ha mindre bestandsplanområder. Da oppnår man en mer helhetlig forvaltning.

Hjortejakt foregår i stor grad som en bijakt i elgjakta. Jegerne er primært ute etter elg, men skyter hjort dersom den dukker opp. Med lite fokus på hjortejakta blir rapportering av «sett-hjort» nedprioritert i forhold til rapportering av elgjakta. Fra noen vald bærer det preg av at sett-hjort bare føres de dagene man observerer hjort. Dette gjør at bestandsdataene og mellomårsvariasjonen i hjortebestanden kommer dårlig frem. Kommunen bør presisere viktigheten av rapportering av blant annet «sett-hjort» slik at kommunen og rettighetshavere får best mulig datagrunnlag for å drive en forsvarlig forvaltning av hjorten.

Hva	Ønsket snitt ila. 4 år	Tiltak
Hjortebestanden holdes jevnt, eller økes noe i forhold til dagens bestand.		
Uttaket av hjort +/-	10	
Sikre en helhetlig hjorteforvaltning i kommunen med felles mål		Redusere tildelinger tilpasset faktisk bestand. Rettet avskytning.
Avskyting av flere dyregrupper	Jevnt uttak mellom kjønn og alder.	Avskytning (ikke tildeling) skal være fordelt ca. 50/50 mellom kjønn, og ca. 50/50 mellom kalv og voksne dyr.
Sikre bedre bestandsdata		Presisere viktigheten av rapportering til jegerne. (Sett-hjort, slaktevekter, kjønn og alder).
Færre hjortevald i kommunen. Alle elgvald fungerer også som hjortevald, selv om de ikke oppfyller arealkrav	Redusere vald for en mer helhetlig forvaltning	Kommunen legger til rette for ett eller noen få hjortevald i kommunen.
Tellende areal økes	10 000 + 50% = 15 000 daa tellende.	Få en mer realistisk tildeling av hjorteløyver. Vurdere endring i Forskrift om minsteareal.

Registreringsrutiner

Jaktlag som jakter hjort skal årlig, og innenfor satte frister levere data om årets jakt til kommunen. Dette gjelder både jaktstatistikk og innsamlet materiale til CWD-kartleggingsprosjektet. Dette gjelder:

Registrering	Ansvar	Frist innsending	Sendes til
Sett hjort	Jaktfelt/jaktledere	10. januar	Settogskutt.no (finnes også på app)
Slaktevekter på alle skutte dyr	Jaktfelt/jaktleder	10.januar	Settogskutt.no (finnes også på app)

Når det etterspørres: Kjever av alle skutte voksendyr (1,5år og eldre)	Jaktfelt/jaktleder	Leveres fortløpende til kommunen gjennom jakta og senest 10.januar	Kommunen
CWD- prøver Se egen informasjon fra NINA som sendes ut til jaktfeltene i forkant av hver jakt sesong	Jaktfelt/jaktledere	Snarest etter felling	NINA

Andre registreringer for å kartlegge hjortebestandens utvikling kan forekomme. Kommunen skal arbeide aktivt for:

- kontinuerlig øke kunnskap og innsikt i hjorteforvaltningen. Dette gjelder både bestandsdata og for grunneiere og jegere.

Forvaltningsmål rådyr

Rådyr er det minste hjorteviltet vi har. Rådyrbestanden i Tydal er stor med tanke på at Tydal er en fjellkommune. Høyest bestandstetthet finner vi i nærheten av kulturlandskapet og i områder med aktivt jordbruk. Det oppleves også en økning i rådyrbestanden på Stugudalen, til tross for et hardere klima. Rådyr er selektiv i matveien, og plukker de mest næringsrike plantene. De er ofte å se på jorder på våren, men det er sjeldent rådyr medfører noen form for skade i grasproduksjon. Størst skade kan rådyr gjøre på prydplanter i hager, og i trafikken. Rådyr er et stedvis undervurdert jaktobjekt og en ressurs som ikke blir utnyttet i nærheten av sitt potensiale.

I motsetning til elg og hjort så påvirkes rådyrbestanden i stor grad av andre faktorer enn jakt. En hard vinter kan medføre at mange rådyr stryker med og en stor nedgang i bestanden. Det samme kan predasjon fra gaupe og rev. Rådyret trekker ned i dalen på vinteren og lever langs dalbunn og kulturlandskap. Det er i de samme området som de fleste bilveiene går. Derfor er rådyret det hjortedyret som blir hyppigst påkjørt. Spesielt om vinteren er det mange påkjørsler. Rådyr velger ofte å følge veier for å forflytte seg lettest mulig.

Datagrunnlaget rundt rådyrbestanden er veldig dårlig. Det er ingen lignende rapportering i rådyrjakta som vi har for elg og hjort. Eneste rapporteringen som skal leveres er antall skutte dyr, kjønn og alder. Selv denne rapporteringen er mangelfull. Dette underbygges med at det er relativt store avvik mellom det jegerne selv rapporterer inn til Statistisk Sentralbyrå (SSB) og det som valdledere rapporterer inn til kommunen. I tillegg er det en stor jobb som legges ned hvert år for å minne valdledere på rapporteringen.

Minstearealet for tildeling av rådyr i kommunen er 500 daa. Potensielt kan det da felles mange rådyr i kommunen, men det er ikke like mange som driver med rådyrjakt og jakttrykket er lavt. Det lave minstearealet gjør at det opprettes mange vald. Flere av disse valdene er inaktive, og det jaktes ikke hvert år. Det bør oppfordres til at disse små valdene kan samarbeide for å få til større jaktområder.

Kravene til godkjent ettersøkshund er det samme for rådyr som for andre hjorteviltarter, men det er få «rådyrhunder» som er godkjent for ettersøk (ettersøkshundregisteret). Det er lov å bruke andre hunder til ettersøk så frem til at de er godkjente, men mange ønsker ikke å benytte sin elghund til

ettersøk etter andre arter enn elg. Problemet med dårlig tilgang på godkjente rådyrhunder er også noe kommunen merker når det er rådyrpåkjørsler. Det er utfordrende å få tak i godkjente ettersøksekvipasjer som går på rådyr.

Det bør jobbes med å øke interessen for rådyrjakt i kommunen. Tilgangen til rådyrjakt bør forenkles, og grunneiere/grunneierlag oppfordres til å legge til rette for jakt. Det bør også legges ned en innsats for å få en bedre innrapportering av skutte dyr.

Hva	Tiltak
Rådyrbestanden i Tydal forsøkes holdt på dagens nivå.	Høyt uttak i gode år med mye rådyr og redusere uttak ved krakk i bestand.
Uttaket av rådyr kan økes.	Det bør legges til rette for rådyrjakt, og grunneiere oppfordres til å tilby jakt på sine områder.
Utfordre grunneiere til å gå sammen for å få en bedre rådyrforvaltning.	I dag er det mange og små vald i kommunen. Samarbeid mellom valdene kan medføre en bedre forvaltning av bestand.
Sikre bedre bestandsdata	Få inn rapportering av skutte rådyr. Forsøke å få i gang vårtelling av rådyr på innmark.
Færre rådyrvald i kommunen	Oppfordre til samarbeid og utarbeidelse av bestandsplaner for å kunne tilby «kvotefri jakt»
Tellende areal	Holdes på dagens nivå.

Fellesregler:

Kontrollrutiner

Tydal kommune kan på eget initiativ komme på uanmeldte kontroller hos jaktlagene. Det kan kreves kontrollveiging og annen dokumentasjon. Kommunen vil etablere en kontrollordning som kontrollerer nedklassifiserte dyr. Løsningen ordnes slik at noen kontrollører utnevnt av kommunen kontrollveier felte dyr hos det jaktfeltet som har skutt dyret. Det skal være flere kontrollører slik at en kontrollør ikke skal kontrollere egne slakt, eller slakt i eget vald.